

Bábakalács.

(Kis regény.)

(Folytatás.)

A Poklos utcai régi házra hullott a felhős égről szitáló öregszerű hó. Tenyéryni vastagon lepte be már a tetőt, a gang korlátját, az udvart, az ölfát benne, súlyosan ülte a fenyők ágát, a fagyal bokrokat és egyberajzolta a fáskamara tetejét a kerítéssel, a vizes csebret a lajtorja fokával. Az utca jegén sikolándó iskolásgyermek csiklandós kacagása mintha puha tollal bélelt szobában rengett volna, a szánecsengő csak épen arra a pillantásra csendült, amelyben hangzott. Egy cseléd fakoresián huzott két zsák törökbuzát; sötét ruhában öreg néni kezei tipeggett végig, nagy óvatosan, mégis sietősen a falak mentén.

Öt óra tája volt, az ebédlőben meg a konyhán már lámpa égett. A nagyságos asszony vége felé járt már a disznóölés sokoldalú mesterségének. Költség is volt elég, a zsír se jött ki rosszul, hatvan kupa a nyolcvan forintos csóré kocából. A véres, májas, tüdő és kolbász kigyók ott csomóztak a tekenyökben, a gömböc egy röhögött a spárgavégen, mint egy részegre gyulladt képű holdvilág, a disznófőcsajt laposan pislogott az ablaktalpán a két lapító közül, mellette kosonyák bőriztek dideregve. Ilona asszony leköté maga elől a véres suretot és kavart egyet az olvadó tepertyün:

— Megint hol liflangol Róza azzal a két kártyával? Vagy egy órája, hogy odaül.

— Ejsze a kettős kutra ment istállom, a papéknitt való tennap es rossz vót — védte a társát Juliska.

— Vagy a kut fagyott bé — véle csöndes gunyval Etelka nén', ülvén a kicsi széken a vicsorgó tepertyüprés mellett.

— Juliska, hozd ki a kredencről a puliszkalisztet, de csendesesen járj, mert az ur nem szereti a lármát, ha dolgozik.

Zoltán ur az ebédlő asztal mellett levelet írt, nehéz levelet. Abban a félórán ült ott, amelyben az emberek néha nem kerülhetik el, hogy szembe ne nézenek az étellel. A végrehajtó — hiszen komédia, komédia — de eljött az idén is, átment a szobákra, felírta az asztalt, a kredencet, a divánt, a zongorát, a csillárt, a képeket és akármennyire unta is a táblabíró ur a dolgot, de megint csak kellett valami pénz után nézni. Az embernek összemarkolódik a keze és félrehúzódik a szája, mint mikor valami utálatosat lát, amit talán el is lehetett volna kerülni (mint például az életet), aztán neki fohászkodik, no, egy-kettő, essünk túl rajta. Itt van, meg van írva. Elolvasta még egyszer:

Tisztelt (hát igen) Hartschneider ur. Összel tett ajánlatáról hajlandó vagyok tárgyalni. Jöjjön be ünnepek után, jan. 3—6. között, megbeszélni a dolgokat. Hozzon vagy négy véka fehér kukoricát; a fekete-szőrű ártányt úgy látszik mást nem eszik.

Aláírva rendesen, s Vásárhely 1890. december 14.

Megvan, így van. Előbb vagy utóbb, oly mindegy. S Zágor, utolsó külső kis esücske a hajdan kiterült birtoknak, elmegy szépen a többiek után. Bérbeadott föld ugye föld már. S a világ innenső partjáról nem lehet ugye sem a tulsóra látni. Vagy táblabíró valaki, vagy gazdaember. Na, hát ez így van — mondá magában Zoltán ur s leragasztá a borítékot. Most már jan. 3-ig legalább el van intézve a dolog. Zsebredugta a levelet, vette a bundáját s mikor a tükrök elé lépett, bajusz és nyakkendő átigazítás kedvéért, a „Fledermaus” keringőjét fütyölte könnyű-szomorú ajkkal. Ment a kaszinóba.

Másnap a fillérestélyek szombatja volt. Rózsika

kisasszony tizenhét évének minden izalmával ébredt. A ruha kész volt, nem került többé tizennégy forint ötven krajcámál. Kovács Andornak, a megyei aljegyzőnek már el volt ígérve a második négyes, délután talán már esekor is jön, ki van aludva tetőtől-talpig, szóval minden rendben volna, csak, csak — jaj néha apja ne volna az embernek. Csak egy estére. Mikor veszi észre egy tapintatos apa, hogy nézeteltérés előtt áll, utazna el egyidőre szépen, gyöngéden. És így most egész nap várni az esti drámát (az én akaratommal nem, én leveszem a kezemet rólad, csináljatok amit akartok, de én bele nem egyezem), aminek aztán ugyis csak az a vége, hogy megfájult fejjel, elromlott kedvvel, reszkető térddel, de mégis csak eljut az ember. Legalább az az utálatos Mici vállalna néha közösséget az emberrel. De ő nem kívánczik sehova, neki nem kell senki, ő un mindent — hogy mért van egy ilyen testvére az embernek.

Délután a táblabíró urat felébresztették a tizperces álmából. Csontos, az irnok állt előtte, kétrét, ijedt özszemekkel és alig tudta átadni halk, remegő hang kíséretében a kezében tartott levelet. Csupa megértő részvét volt az arca és alázat, hogy: Nagyságos ur, aki annyiszor adtál nekem, soha viszont nem látott kölcsön ötforintokat és annyiszor háritottad el fejem felett a vizsgálat Damoklesz fringiját, tudom, átérzem, mit jelent számodra e délutáni pihenés és ó, megbocsásd, hogy egy ügyefogyott levéllel talán kihívom haragod teljét, de hát én csak egy nyomorult féreg vagyok az állam nagyszerű állatkertjében, nekem parancsoltak és én megtettem.

Zoltán ur felült a kanapén s ráncos homlokkal bontotta fel a levelet. Aláírás: Hornyánszky elnök. Továbbá:

Kedves Táblabíró Uram! Kérleek, fáradj fel délután négy órakor a hivatalba, Antalffy jön, a kuriai elnök. Valószínűleg vizsgálatot fog tartani stb.

A táblabíró ur félarcán a komikatragedia furesa grimász manója bukkant elő. Csontos ur homlokán nagy, hidegverejtékesöpp szándázott végig.

— Aj, Istenem, hát az elnök ur nem tudja, hogy én délután ugyis mindennap fent vagyok? Megmondhatta volna szóval is.

Csontos ur érezte, hogy neki itt most mondania kell valamit, valami kiegyenlítő, jóvátévő dolgot, melyből mindkét irányu loyaltás egyformán visszaeseng:

— Talán arra gondolt az elnök ur, hogy a táblabíró ur esetleg ma délután előljárósági ülésre...

— Á, dehogy. Az elnök ur nagyon jól tudja, hogy az előljárósági ülések félhatkor kezdődnek. Na jól van Csontos, köszönöm. Hát holnap vizsgálat lesz.

— A kuriai elnök ur öméltósága? — kérdé az a beavatottak hangján.

— Igen, Antalffy kuriai elnök. Jó napot.

Csontos ur utolsó gőnyedt, aztán végtelen könynyült szívvel távozott.

A konyha előtt elfogta a nagyságos asszony:

— Megy valahová az uram ma délután?

— Igen is nagyságos asszony, — szólott az udvarias ember kétségbeesítő lány hangon — el fog menni. A kuriai elnök ur érkezik.

Ilona asszony felsóhajtott. Na mindegy. Ezen át kell esni. Azzal bement a hálóba. Zoltán ur nem feledt le már. Ott állt az ablak előtt, a szomszéd kocsmaki-bejáróit nézte. Ilona asszony egy darabig a szekrényénél foglalatoskodott, aztán egyszerre úgy érezte, hogy érkezett a döntő pillanat:

— Maga jó este a fillérestélyre Zoltán? Ugor Jánosék is ott lesznek.

A táblabíró ur felütötte a fejét. — Fillérestélyre? Miféle fillérestélyre?

— Hát fillérestélyre. Hát nem hallott soha fillérestélyről? Nem volt maga soha fillérestélyen?

— Nem. De nem is megyek.

— Menjen el, ne beszéljen. Hát nov. 16-án, mikor Gálfiyékkel voltunk együtt.

— Az fillérestély volt? Nahát én olyanra többet nem megyek.

— Pedig jól tenné, akinek már két magyleánya van.

— A leányok? A leányok nem mennek, minek mennének.

Akkor aztán jöttek az érvek és az ellenérvek. Gyermekek nem való bálba. 17 éves leány nem gyermek. Fiatainak kell egy kis mulatság néha. — Léha mulatság, a nincs pénzem. — Attól a pár forinttól nem megyünk a falnak. — De ilyen pár forintok miatt már sok fal kiment az emberek alól. — Hogy; jár maga épen eleget, és százszor elmegy, míg egyszer eszünkbe jut nekünk menni valahová. Hogy; unja a familiáját.

Ilona asszony végre elővette a huszfontosat: hogy már csokrot is küldött Kovács Andor, s ha nem akarja, hogy a gyermekei vele együtt öszüljenek meg, akkor ne szóljon bele egy anya dolgába.

A táblabíró ur erre egészen elveszíté a türelmét: — Hát ki az a Kovács Andor, mi az a Kovács Andor? Az nem partie, az egy másik szegény emebr. Az egy ostoba gyerekdolog és ő, amíg él, ebbe soha bele nem egyezik, etc.

A többi aztán simábban ment. A táblabíró ur fogta a kalapját, bevágta az ajtót és nyolcig nem jött haza. Ment és utközben érezte, hogy neki igaza van, de hogy ezt az igazságot annyira a mélyről és annyira az elevenből kellett volna kitépnie, hogy ezt már nem tehetette meg az asszony előtt. Hogy ő azt szeretné, hogy ha nem kellene gondolkozn, azon a pár koldus forinton, amit egy mulatság kíván. Hogy ő azt szeretné, ha az ővéi lennének a legselymebb ruhában, hogy ha ő lenne a legurabb ur, ha valahová megy. De hát erre mind pénz kell és pénz, az pedig nincs, hát ő mindent megtesz, de tőle ne kérjenek semmit, mert ő mindennek a mottója a nincs, ami van és a van, ami már nincs.

Ötörk tényleg érkezett a csokor és fényolekor az Ugorék kocsija s mikor Zoltán ur hazaérkezett, már csak a cseléd hozta be a vacsorát.

— Hol vannak a nagyságos asszonyék? — kérdezte.

— Elmentek istállom a bálba — felelte az, nagy szemeket meresztve.

És Zoltán ur, aki unta a magános vacsorát, még inkább az esti üres szobákat, sóhajtott egy könnyüt: hát ez így van, azzal lefeküdt félkilenkor, mert nem volt hová menjen és mert kell az embernek lemondani is néha. — Ha ő is elment volna? Csak most jutott eszébe, hogy hát miért is nem ment el tulajdonképen.

Másnap délben, lehet, hogy a hus is odasült egy nagyon kicsit, de a táblabíró urnak rossz kedve volt. Tegnap délután összeveszett a tanácselnökkel, ma délután a táblai elnökkel, a cipőzsinórja is elszakadt a reggel és elfelejtett másikat venni, szóval, vannak napjai az embernek. De legalább megmondta nekk. A tanácselnök fanyar volt és nagyképű, az elnök száraz és a gyomorhajáig bürokrata, ha spirituszba teszik valaha öekt, bizonyos, hogy egy üvegbe fognak kerülni. A táblabíró ur ebben a pillanatban jobban undorodott minden aktától és akta közé lapult irodalomtól, mint valaha. Hja, könnyű volt a nagyapámnak

— sóhajtott fel — egyet gondolt és úgy ott hagyta az egész táblabírószágot, mint Pál ur a bukaresti zsinatot. De akinek ebből kell megélni, számlákat fizetni? Hát én hova menjek? A göcsi kilencven holdra, még, ha értene is a gazdálkodáshoz, annyit kéne befektetni, hogy azt nem győzné az ember. Hanem a fiából majd gazdát csinál. Majdan. És ebben megnyugovék.

A táblabíró ur fát vásárolt reggel a piacon. Az öszön csak három ölet vett, hogy hátha elég lesz, aztán sok is lett volna egyszerre vagy száz forintot a fába ölni, hát csak haladt és maradt a dolog, mint az udvari ház bezsindelyezése. Pedig azon is át nézett már néhol a csillagos ég. Dehát így se dől össze a világ.

A táblabíró ur hazafelé indítá a hat szekeret, (biza ösz óta hét lett az ötforintos fából), hogy szembejött a jóbarátja, Simén Mátyás pénztáros ur.

— Mennyiért vetted a fát? Ugy-e fát vettél? — kérdé élénk érdeklődéssel.

— Hát drágán.

— Hat forint ötven.

— Hét.

— Az drága. Tudja, hogy én az összel ötért vettem.

— Igen, az össze. Összel én is annyiért, de most próbáld meg.

— Hát azt tudja-e, — kérdé titokzatosan, karonfogva a táblabíró urat — hogy milyen minőségben tiszteljen maga legujabban engem?

— Tudom, ha megmondod.

— Á. Nem is képeled. Gyáros lettem.

— Gyáros? Babagyáros.

A pénztárnok urnak tetszett a bók. — Ó, menjen el a maga vicceivel. Barátom. Hallottál te már a pogácsa gyárról?

— Gyár a fenét. Hát sütőde nem lenne elég?

— Kikérem magamnak; annak hivatalos neve: Első Székely Pogácsakészítő Szövetkezet.

— Mondom grájzleráj — állapítá meg Zoltán ur. Aztán hányan szövetkeztetek a székely gyomrok megromlására?

— Soha annál jobbat ne egyék, tiszta méz és lisztből áll az egész. Hát most ujabban csak ketten vagyunk, Pál Gábor, tudja az a méhészeti felügyelő és én. Izé, hogy hívják, na várjon, elbeszélem eleitől. A dolog úgy áll, hogy a multkor jó Fedenfeld s azt kérdi, nem akarom-e átvenni az üzletresztét a pogácsagyárban. Mondom: én azt sem tudom jóformán, hogy mi az a pogácsagyár. Ő aztán részletesen informált az egészről, majd elmondom neked. Most tájékozásul csak annyit, hogy százezer korona alaptókének van, nyolc személyzettel dolgozunk és vaggonszámra van megrendelésünk. És izé, hogy hívják — mit is akartam csak mondani, igen, majd ki lesz terjesztve idővel más üzletágakra is az üzem, csinálunk mézpezsgőt, múltépet . . .

— Aztán mond csak — szakította félbe Zoltán ur — ha olyan jó üzlet, hát akkor mért hagyja ott Fedenfeld? Barátom, Fedenfeld jó üzletet nem hagyta ott.

— Jaj, te azt nem tudod, annak története van. Összeveszték Pállal s most mindenik kínálja a maga részvényét. Enyje, lássa ez jó trükk volna. Tudja mit kellene most csinálni? Ha te jó üzletember lennél, most szép pénzt kereshetnél. Én megvettem kéz alatt a Fedenfeld részvényét, te vedd meg titokban a Pálét. Nagyszerű ötlet volna.

(Folyt. köv.)

Csandy György.